

М. Ільченко, академік НАН України, проректор з наукової роботи НТУУ «КПІ»:

«...У нашому університеті плідно працюють понад 1100 молодих учених, у тому числі на штатних посадах наукових підрозділів 5 докторів і 277 кандидатів наук віком до 35 років. Вони виконують актуальні наукові дослідження та інноваційні проекти, беруть активну участь у міжнародних, всеукраїнських, регіональних, міжвузівських конференціях, виставках, де презентують результати власних досліджень із актуальних проблем сучасної науки, а також практичні розробки у сфері технічних, освітніх, економічних науково-дослідних інновацій.

Приємно відзначити, що із 40 премій Президента України для молодих учених за 2013 рік три премії отримали молоді вчені нашого університету. Загалом з 2007 р., коли КПІ набув статусу дослідницького університету, лауреатами премій Президента України для молодих учених стали 14 науковців університету віком до 35 років. У 2014 р. НАН України відзначила своїми преміями за кращі наукові роботи 3-х наших молодих учених і 7 студентів.

Серед нових форм організації і заохочення молодіжної науки в КПІ слід назвати створення інноваційного середовища на базі нашого наукового парку і проведення щорічних конкурсів інноваційних проектів, авторами яких є молоді вчені, студентська молодь і школярі – члени Малої академії наук України. У цьому році переможцями конкурсу стали 14 проектів, автори яких для створення своїх стартапів отримали фінансову підтримку бізнесу, венчурних фондів на суму понад 23 млн грн.

Ректорат нашого університету вже 8 років поспіль забезпечує підтримку та заохочення наукової діяльності молодих викладачів у рамках щорічного проведення конкурсу в номінації «Молодий викладач-дослідник». У конкурсі 2013 р. взяли участь 44 особи віком до 35 років. Рішенням Вченої ради переможцями стали 25 молодих викладачів, які впродовж 2014 р. отримували 20-відсоткову надбавку до посадового окладу.

Сьогодні ректорат працює над вирішенням проблем підвищення ефективності аспірантської підготовки, зокрема ротації завідувачів кафедр та долучення до керівництва аспірантами молодих учених. Ми вносимо пропозиції до міністерства щодо зміни деяких вимог стосовно конкурсного відбору держбюджетних наукових тем, зокрема зменшення вимог до отриманих раніше авторами проектів результатів з тим, щоб молоді вчені як керівники тем могли перемагати в конкурсах. Наша молодь отримує адекватну англomовну та професійну підготовку, що дозволяє їм активізувати

участь у конкурсах і отримувати гранти різних міжнародних програм і проектів, зокрема «Горизонт 2020».

Ми перейшли до програмно-цільового формування наукової тематики університету в рамках 8 науково-технічних програм університету, які охоплюють дослідження з проблем сталого розвитку, інформаційних технологій, енергоефективності, матеріалознавства, водоочищення, медичної інженерії, створення систем подвійного та спеціального застосування, космічних технологій. Долучення молоді до виконання цих програм як найбільш перспективних напрямів наукової діяльності є запорукою їх адекватних успіхів. Лише один приклад. У рамках космічної програми молодь Київської політехніки створила перший український університетський наносупутник, який узагальнює впровадження результатів 20-ти магістерських і 2-х кандидатських дисертацій, і 19 червня цього року його успішно запущено на навколосезну орбіту. Результати дослідження його функціонування, які ми отримуємо упродовж уже півроку, використовуються для створення наступних конструкцій наносупутників, у тому числі комерційного призначення.

Світовий досвід і проблеми України

Світовий досвід говорить, що близько 70 % найбільш цитованих публікацій належать ученим віком до 45 років. Такі публікації стосуються, насамперед, нових напрямів науки і техніки, активність досліджень із яких є природною. Тож виправданою є концентрація можливостей та ресурсів з метою підтримки дослідницької роботи талановитих молодих учених. У країнах Євросоюзу частка наукових працівників віком до 45 років складає майже дві третини, тоді як в Україні – менше половини.

Стосовно стану науки в Україні, від якого залежить наукова діяльність молоді, маємо зазначити, що в нашій державі з перших років незалежності склалася ситуація, за якої наука була виключена із державних пріоритетів. Це призвело, зокрема, до того, що наукоємність валового внутрішнього продукту України зменшилася до 0,7 %, тоді як у розвинених країнах цей показник сягає 60-80 %. Тож через це, наприклад, продукцію навіть третього технологічного укладу Україна купує сьогодні в Білорусі чи Російській Федерації. А засоби військового призначення, які конче необхідні для успішних дій у зоні АТО, ми вимушені просити у найбільш технологічно розвинених країн Європи та США, у яких наука завжди була пріоритетом у державній політиці. Адже нову конкурентоспроможну економіку можна збудувати лише на науково-інноваційному базисі.

В Україні системно ігноруються застереження видатних учених і політиків з приводу важливості науки для розвитку держави. Останнім

прикладом цього може бути несумісна з європейським досвідом ініціатива Міністерства фінансів вилучити визначене законодавством спрямування 1,7 % коштів від ВВП на науку, яке реально і так складає лише 0,3 %. І це при тому, що сума податків в бюджети різного рівня від наукової сфери є співставною з держбюджетними коштами на науку країни. Лише 10 % цих коштів спрямовується на науку в університетах – а це близько 300 млн грн. Державницький підхід зобов'язує враховувати, що зменшення цієї частки фінансування науки в університетах неминуче призведе до подальшої руйнації наукових шкіл університетів, скорочення штатних працівників наукових частин університетів, згортання наукових досліджень, спрямованих на зростання обороноздатності держави, вирішення проблем імпортозаміщення та формування нового змісту вищої освіти. Після цього про який наш рух до Європи можна буде далі говорити – у них-то наука зосереджена саме в університетах?!

Останнім часом науковці, викладачі та роботодавці-виробничники стурбовані також тим, що формування нового Переліку спеціальностей освітньої підготовки та наукових спеціальностей, що розробляється МОН України, передбачає укрупнення спеціальностей інженерії, зводячи їх лише до однієї освітньої галузі. Фахівці вважають цю ініціативу неприйнятною для України як багатогалузевої промислової держави.

Наука молодих

Наука в університетах має унікальну можливість нарощувати свій потенціал завдяки залученню до неї талановитої молоді. Проблема поповнення наукових закладів молоддю є однією з найбільш актуальних також в академічних середовищах.

Підготовка достойної наукової зміни є загальнодержавною проблемою. Звісно, розуміння цього на державному рівні спонукало запровадження низки стимулів для заохочення молодих учених. Серед них щорічні премії і гранти Президента України для молодих учених, заохочення на рівні Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України тощо. Але цього недостатньо, і чимало здібної молоді залишає наукові установи і виші, від'їжджає за кордон, оскільки не бачить можливості реалізувати себе у цій сфері на батьківщині. Тому в Україні має бути створений дієвий механізм соціальної підтримки молодих учених для вирішення житлових питань і достойної оплати праці, принаймні про нього хоч би на перспективу навіть у нинішніх складних економічних умовах має повідомити діюча влада.

Настав час ініціювати формування в новому парламенті країни молодіжного науко-орієнтованого лобі з метою законодавчого вдосконалення державної політики щодо ролі науки та інновацій в Україні, адже сьогодні на

вищих щаблях влади науку або ігнорують, або говорять про неї в негативних аспектах.

Оптимізму додає активна життєва позиція молодих учених, яку ми спостерігаємо останнім часом. Зокрема, в нашому університеті створено Раду молодих учених, метою якої є сприяння науковій, інноваційній та іншій творчій діяльності молодих учених, їх представництва, захисту і реалізації професійних, інтелектуальних прав, сприяння міжуніверситетській інтеграції молодих учених. Молодь найбільш зацікавлена сьогодні жити в безпечнішому, справедливішому і гуманнішому світі, оскільки починає планувати і будувати як своє майбутнє, так і майбутнє незалежної України. Про це свідчать, зокрема, конструктивні пропозиції Ради молодих учених нашого університету.

Майбутнє української науки і шлях України до об'єднаної Європи залежить від масштабів залучення до наукової та організаційної діяльності обдарованої молоді. Саме європейські підходи до науки мають бути здійснені в нашій державі – це стосується і державної підтримки науки, і адекватної поваги до науковців – здобувачів нових знань, і практичного застосування цих знань як підґрунтя формування нової конкурентоспроможної економіки країни. Здійснення зазначеного – справа рук, насамперед, нового покоління талановитої молоді. Тому шлях України до об'єднаної Європи має торувати, передусім, інтелектуальна молодь...» *(Шлях України до об'єднаної Європи має торувати талановита молодь // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (<http://kpi.ua/1441-2>). – 2014. – 24.12).*